

1977
15-J
1997

"Governar amb CiU va ser un error"

Heribert Barrera (Barcelona, 1917) va viure el 15 de juny de 1977 des de la il·legalitat. El seu partit, ERC, fou el darrer a ser legalitzat. La suma de republicanisme i nacionalisme el fa poc agradable a l'oïda dels defensors de l'ordre establert.

MARC VILA

La transició vista pels ulls petits però brillants d'Heribert Barrera és una transició diferent de la que surt als llibres. Vista per un nacionalista republicà com ell, que sempre s'ha mantingut fidel a la seva manera de pensar, la transició es veu sense el filtre del consens.

—A les eleccions de 15 de juny de 1977, vostè no va poder presentar-se sota les sigles d'ERC, perquè el seu partit fou l'últim a ser legalitzat donada la seva condició de republicà, i ho va haver de fer com Esquerra de Catalunya. Era el símptoma que la democràcia naixia amb alguna hipoteca?

—Als d'ERC ens deien que si volíem la legalització havíem de treure'n l'adjectiu "republicà". Evidentment no ens ho van dir mai per escrit, però la demanda de legalització presentada no tirava endavant. Martín Villa ens va fer saber que si suprimíem l'adjectiu, ja podríem legalitzar-nos. Per poder-nos presentar vam fer una coalició amb el Partit del Treball que es va dir Esquerra de Catalunya. Aquest fet va suposar per nosaltres, a més d'un handicap, una gran decepció perquè nosaltres esperàvem que aquelles eleccions fossin veritablement democràtiques. Però no va ser així. El que ens va decepcionar més és que ningú, cap dels partits existents, va aixecar un dit per demanar la nostra legalització. Si no s'hagués legalitzat el partit comunista, tothom hagués protestat. Però per nosaltres, ningú no va dir res. No descarto que alguns fins i tot se n'alegressin.

—Aquest silenci contrasta amb les afirmacions de republicanisme que moltes forces democràtiques havien fet a la darrera del franquisme.

—Alguns podien parlar retòricament de república, però tots havien pactat respectar la monarquia. Ningú no va arribar a plantejar un referèndum previ sobre la forma d'estat. El PSOE va fer la comèdia en el moment de la discussió de la Constitució de presentar una esmena, però la van retirar immediatament, sense arribar ni a votar-la. El senyor Santiago Carrillo, a canvi de la legalització del PCE, va acceptar la monarquia. Tot el que poguessin dir sobre república era pura retòrica. Tots havien acceptat les condicions imposades pel senyor Suárez, tots tenien pressa a fer les

eleccions. Van acceptar per tant la continuïtat del franquisme, sota la qual vivim encara, perquè evidentment la monarquia és el símbol del franquisme.

—Avui dia, vint anys després d'aquelles eleccions, la monarquia continua essent un tema delicat?

—Per mi no ho ha estat mai un tema delicat. És una monarquia instaurada per Franco que no ha estat mai legitimada pel vot dels ciutadans. És cert que es va votar la Constitució, que recollia la institució monàrquica, però també es votaven altres coses, com la possibilitat de tenir llibertats democràtiques o autonomia. Un vot clar sobre monarquia i república, com hi va haver a Itàlia després de la Segona Guerra Mundial, no hi ha estat aquí. Segurament si es fes ara, guanyaria la monarquia, però si el referèndum s'hagués fet el 1977, la república hauria guanyat. Ara perdríem.

—Per justificar la monarquia se sol dir que va fer un paper d'estabilització de la democràcia durant la transició i que ha continuat amb aquest paper després, especialment en moments de crisi colpista o de crispació política.

—Això ho diuen els partidaris de la monarquia, o els espanyolistes. Aquests poden trobar-li aquestes virtuts. Però que la monarquia ha estat un instrument de defensa contra el colpisme... Tots sabem què va passar el 23-F. A quina hora va parlar el rei per ràdio? Quan ja era segur que el cop havia fracassat. També són conegudes les vinculacions del general Armada amb la casa reial. Aquest és un mite que amb el pas dels anys s'aclarirà. Com l'actuació de certs partits. No dubto que si l'oposició antifranquista no hagués acceptat el compromís que va proposar Suárez, les eleccions del 1977 no s'haurien celebrat. Però també era evident que la dictadura era insostenible i al meu entendre era preferible que les eleccions s'endarrerissin sis mesos o un any que no pas començar d'aquesta forma.

—La seva va ser una de les poques veus que es van oposar a la Constitució.

—En el Congrés hi vaig votar en contra, com el senador d'ERC d'aleshores, i després vam demanar l'abstenció en el referèndum constitucional. No ens satisfia perquè no reconeixia el dret a l'autodeterminació de Catalunya i perquè establia la monarquia sense referèndum previ.

—La transició va ser l'única possible o la millor de les possibles?

—Ni l'única ni la millor de les possibles. Va ser la més ràpida. La fórmula que es va fer servir va ser la més ràpida i la que possiblement va portar menys problemes d'una manera immediata. Però s'hauria

pogut arribar igual a la democràcia si l'oposició s'hagués mantingut ferma i no hagués acceptat la monarquia instaurada per Franco sense una legitimació prèvia per referèndum i no hagués acceptat unes eleccions convocades per un cap de govern que havia estat "Jefe Nacional del Movimiento", amb un govern ple de falangistes. Les eleccions, les hauria d'haver fet un govern provisional en representació de l'oposició.

—Les eleccions del 15 de juny de 1977 van constituir una important victòria de les esquerres a Catalunya. Aquesta victòria no es va repetir, però, el 1980, les primeres eleccions autonòmiques, que ja les va guanyar CiU. Què va passar en tres anys?

—Primerament hi va haver un desplaçament de vot indiscutible, tot i que tampoc no va ser tan important, ja que la de Jordi Pujol només va aconseguir ser la

llista més votada, lluny d'obtenir majoria. També cal tenir en compte que a les del 1977 Convergència i Unió hi van concórrer per separat. Després, a les primeres autonòmiques es va començar a manifestar el fenomen de l'abstenció, que tant ha perjudicat els socialistes. La manca de participació augmenta el pes electoral de Convergència, un fet que s'ha mantingut en totes les eleccions posteriors. En un altre nivell, el 77 també hi podia haver una certa eufòria de vot cap a allò que es deien les esquerres, que votar socialista significués un canvi. Al 1980 això a Catalunya ja s'havia refredat una mica, tot i que a la resta de l'estat es va mantenir fins el 82. La gent ha anat veient que l'esquerranisme del PSOE és un esquerranisme retòric i que en les qüestions fonamentals la diferència amb la dreta espanyola és molt petita.

—La manca de majoria de Jordi Pujol obria les portes a un pacte a tres bandes entre CiU, PSC i ERC, o també a un acord entre les esquerres. Finalment ERC va optar

per fer costat a CiU en solitari. Com va anar?

—El partit va decidir-ho d'una manera pràcticament unànime. Durant la campanya electoral havíem dit que no era bo per al país una reconstitució del Front Popular —la suma de les formacions d'esquerres—. El PSOE també ha tingut sempre aquest criteri: González, quan no ha tingut majoria, no ha ofert mai un pacte als comunistes. Nosaltres érem partidaris d'un govern de pacte del centre de la cambra, entre CiU i el PSC, que sumats no necessitaven els nostres vots. Malgrat això, estàvem disposats a participar en aquest govern si així ho desitjaven. Aquest govern hauria estat possible si els socialistes no l'haguessin rebutjat. El PSC, però, s'havia fet la il·lusió que el 1980 repetiria el resultat de 1977 i 1979. Van tenir una decepció

"La monarquia és el símbol del franquisme (...). És una monarquia instaurada per Franco que no ha estat legitimada pel vot dels ciutadans. És cert que es va votar la Constitució, que la recollia, però també es votaven altres coses, com l'autonomia."

Barrera contra les renúncies

—*Té la sensació d'haver viscut contracorrent?*

—Una mica sí. Evidentment. No tinc massa flexibilitat, i hi ha coses a les quals no m'avinc. Ni jo ni el meu partit vam participar en el consens de la transició. Durant molt de temps també ha suposat anar contracorrent defensar una esquerra no marxista. Ara alguns dels quals havien estat marxistes, o fins i tot estalinistes, s'han quedat a la nostra dreta.

—*Es difícil trobar un polític que hagi mantingut sempre els mateixos ideals.*

—Només cal consultar les hemeroteques i mirar el que deien uns i altres als anys 70.

—*Quina ha estat la seva satisfacció política personal més important?*

—Ser president del primer Parlament de Catalunya després del franquisme.

—*I la principal decepció?*

—Va ser quan vaig veure que cap dels partits de l'oposició democràtica va alçar el dit per exigir la nostra legalització com a partit. Ningú no va ajudar ERC.

—*En moments com l'actual, plens d'eufòria matrimonial monàrquica, quin sentit té ser republicà?*

—Té tot el sentit. Desitjo a aquesta noia molta felicitat. S'ha comportat amb discreció, no s'ha buscat un príncep per marit... tot i que trobo exagerat presentar-ho com un gran esdeveniment. Amb tots els respectes, això no treu que la monarquia sigui un anacronisme. **P. M.**

extraordinària que els va situar en una posició de tancament. Al cap d'uns mesos ja ho van lamentar profundament. Aleshores l'alternativa era el govern Front Popular, però per nosaltres no era desitjable. Cal recordar que en aquell moment no parlàvem d'Iniciativa per Catalunya sinó del PSUC abans que caigués el Mur, abans que se n'escindissin els ortodoxos. També podíem haver optat per votar-nos nosaltres mateixos en el debat d'investidura i esperar dos mesos fins que fos impossible tenir un president de la Generalitat amb majoria per poder repetir les eleccions. Que el primer Parlament de Catalunya escollit després del franquisme no fos capaç d'elegir un president vam considerar que seria una opció molt dolenta pel país. En aquestes condicions vam optar per la solució més democràtica que era permetre un govern de la llista més votada. Però sense participar en el govern.

—*Per què?*

—Hi hauríem participat si la suma de CiU més nosaltres hagués tingut majoria a la cambra, però això no era així. CiU necessitava també els vots de la UCD, que va obtenir per un joc semblant a l'actual, prestant-li suport a nivell estatal. D'aquesta manera va comptar amb el nostre suport crític. Des-

prés, a mitja legislatura, els socialistes ens van convidar a revisar la nostra posició ja que ells estaven disposats a revisar la seva. Però nosaltres només els hi vam demanar una cosa: que els diputats socialistes a Madrid votessin contra la LOAPA. Ens van dir que això no els era possible i per tant, nosaltres no vam considerar tampoc la possibilitat de provocar una crisi al govern de la Generalitat.

—*Malgrat aquest acte de responsabilitat d'ERC, Jordi Pujol no va atendre les seves peticions de reformar l'Estatut.*

—En aquest punt voldria aclarir les coses. Evidentment CiU no manifesta gens d'entusiasme per iniciar un procés de reforma de l'Estatut, i ni el govern ni el grup parlamentari no van presentar cap projecte en aquest sentit. Però ERC va presentar una proposició de llei per iniciar aquest procés, i CiU va votar a favor. El que passa és que no es va poder traslladar a Madrid perquè es va perdre la votació. La resta de grups, UCD, PSC i PSUC, que sumats tenien majoria, hi van votar en contra. Nosaltres no podem dir que formalment CiU trenqués el compromís. Formalment el va complir. Si el va complir perquè ja sabia que no tiraria endavant és una altra qüestió.

—*A la segona legislatura ERC va augmentar la col·laboració amb CiU participant directament en el govern.*

—CiU ens va oferir participar en el govern i ERC, en contra del meu criteri, ho va acceptar. Jo no és que estigués en contra de la participació, però hauria plantejat tot un seguit de compromisos escrits i precisos abans de participar en el govern. Pujol va dir que això no els era possible d'acceptar-ho. Aleshores jo era partidari de no entrar-hi, però el partit va optar per col·laborar, tot i que les condicions eren molt més precàries. Així va ser com Joan Hortalà va ser conseller.

—*Considera que es van equivocar acceptant de participar en el govern?*

—Participar en el govern de CiU va ser un error perquè no en vam treure cap avantatge polític. La influència que vam tenir sobre el conjunt del govern va ser mínima, tot i que la gestió d'Hortalà a la Conselleria d'Indústria va ser bona. Cal recordar, però, que el preu electoral ja el vam pagar abans d'entrar al govern, a les eleccions del 84. La gent no va entendre la nostra col·laboració i nosaltres segurament no vam tenir prou traça per a explicar-la. També hem de tenir en compte que abans d'aquelles eleccions hi va haver una escissió a ERC, que tot i que era poc important va ser inflada per la premsa perquè els nostres adversaris van tenir interès a magnificar-la. Una mica com passa ara.

—*Bona part dels dirigents d'ERC que van col·laborar amb CiU a la segona legislatura han acabat ingressant a CDC.*

—Això forma part del deteriorament de la política que s'ha produït en el nostre país producte de la seva professionalització. En altres èpoques els polítics conservaven la seva activitat professional o podien tornar-hi. Ara estem en una situació en què la política

"O el procés de recuperació de les llibertats nacionals manté la seva quantitat de moviment o bé reculem."

es considera una carrera professional. La promesa de continuar amb els càrrecs és una de les raons de les defeccions que hem sofert. Curiosament aquestes defeccions s'han anat produint amb diferents motius, però s'han anat trobant al mateix lloc. Hortalà va justificar la seva marxa per l'arribada d'Àngel Colom a la secretaria general del partit i ara potser es tornaran a trobar.

—*El pujolisme va necessitar d'ERC per poder començar a governar. Si properament el tornés a necessitar, creu que el partit hauria de tornar a fer la mateixa opció que va fer en aquells moments?*

—La meva opinió és que en una democràcia parlamentària un partit ha de mantenir les seves posicions, presentant-se a les eleccions sense coalicions estranyes. També és necessari que el país sigui governat, cosa que obre la porta a la possibilitat d'acords. S'ha de pactar en funció de la composició de la cambra i en funció de programes. Si la meva experiència pot servir d'alguna cosa al partit, insistiré a dir que els pactes han de ser escrits i públics. Amb uns compromisos tan concrets i detallats com sigui possible. Actualment, CiU es queixa que el PP compleix estrictament el pacte però que no compleix l'esperit del pacte. En realitat els pactes no en tenen, d'esperit. Els pactes només tenen lletra.

"Participar en el govern de Catalunya va ser un error perquè no en vam treure cap avantatge polític. La nostra influència va ser mínima."

"Al nostre país, continuar igual equival a retrocedir."

—*Precisament en aquests moments, davant l'esgotament del model autonòmic, CiU ha obert una reflexió en què s'apunten continguts molt semblants als que sempre ha defensat ERC.*

—Aquest debat, el veig evidentment amb satisfacció. Celebro que Convergència se sumi almenys sobre el paper a posicions de nacionalisme més conseqüent. És com la paràbola del fill pròdig; estem disposats a matar el vedell gras el dia que el fill pròdig torna a casa. Ara, les conseqüències pràctiques d'això... no ho sé. És evident que ha arribat un moment en què les coses no poden continuar igual, perquè en el nostre cas, continuar igual equival a retrocedir. En altres èpoques, Catalunya podia esperar. A la Catalunya de principis de segle o dels anys 30, no li venia de deu anys. Però en l'època de la globalització econòmica, comunicativa, cultural, mantenir-se és molt més difícil, sobretot perquè gairebé la meitat de la població de Catalunya no té el català com a llengua habitual d'ús familiar.

En aquestes condicions el temps és un factor que juga en contra nostra. O avancem, o caiem. O el procés de recuperació de les llibertats nacionals manté la seva quantitat de moviment o bé reculem.

Pere Martí